

ਦਰਵੇਸ਼ ਗਾਇਕ ਉਸਤਾਦ ਲਾਲ ਚੰਦ ਯਮਲਾ ਜੱਟ ਚੇਤੇ ਕਰੀਏ ਅੱਜ ਬਰਸੀ ਮੌਕੇ

ਜਿਸ ਨੇ ਗਵਰਨਰ ਪੰਜਾਬ ਸੁਰਿੰਦਰ ਨਾਥ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਸੀ, ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਲਈ ਕੱਖ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦਾ, ਮੇਰੇ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਅਮਨ ਚੈਨ ਮੇੜ ਦਿਉ।

ਵਰਲਡ ਪੰਜਾਬੀ ਟਾਈਮਜ਼ ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ

ਅੱਜ ਦੀ ਰਾਤ ਉਸਤਾਦ ਲਾਲ ਚੰਦ ਯਮਲਾ ਜੱਟ 1991 ਚ ਸਾਥੋਂ ਵਿਦਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। 19 ਦਸੰਬਰ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮੀਂ ਤਾਂ ਸ: ਜਗਦੇਵ ਸਿੰਘ ਜੱਸੋਵਾਲ ਨਾਲ ਮੇਹਨ ਦੇਈ ਓਸਵਾਲ ਹਸਪਤਾਲ ਚ ਤਾਂ ਉਸਤਾਦ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਪਰਤੇ ਸਾਂ ਸਵੇਰੇ ਲੱਤ ਦੀ ਸਰਜਰੀ ਹੋਣੀ ਸੀ। ਸੁਗਰ ਵਧਣ ਕਾਰਨ ਪੈਰ ਤੇ ਗੈਂਗਰੀਨ ਵਿਗੜ ਗਈ ਸੀ।

ਹਸਪਤਾਲ ਚ ਵੜਨ ਸਾਰ ਉਸਤਾਦ ਜੀ ਦਾ ਵੱਡਾ ਪੁੱਤਰ ਕਰਤਾਰ ਚੰਦ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਦਾ ਸਾਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਤਾਂ ਫਿੱਸ ਪਿਆ। ਬੋਲਿਆ ਕਿ ਪੈਸੇ ਮੁੱਕ ਗਏ ਨੇ, ਦਵਾਈਆਂ ਦਾ ਬਕਾਇਆ ਵਧ ਗਿਆ। ਸਟੋਰ ਵਾਲੇ ਦਵਾਈਆਂ ਨਹੀਂ ਦੇ ਰਹੇ।

ਓਸੇ ਪਲ ਗੁਰਮੇਲ ਮੈਡੀਕਲ ਹਾਲ ਦੇ ਮਾਲਕ ਭਾਉ ਭਗਵਾਨ ਸਿੰਘ ਸਾਨੂੰ ਦਿਸ ਗਏ। ਜੱਸੋਵਾਲ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਦਵਾਈਆਂ ਦੇਈ ਜਾਉ, ਪੈਸੇ ਅਸੀਂ ਭੇਜ ਦਿਆਂਗੇ। ਉਸਤਾਦ ਯਮਲਾ ਜੱਟ ਇਲਾਜ ਖੁਣੋਂ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਦੇਣਾ। ਭਗਵਾਨ ਸਿੰਘ ਬੋਲੇ, ਜਥੇਦਾਰ ਜੀ, ਚਿੰਤਾ ਨਾ ਕਰੋ, ਬਕਾਏ ਵੀ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦੇ ਤੇ ਦਵਾਈਆਂ ਵੀ ਅਸੀਂ ਦਿਆਂਗੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗੀਤਾਂ ਨੇ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਪਾਲਿਆ ਹੈ।

ਅੱਜ ਦੇ ਦਿਨ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅੰਤਿਮ ਸੰਸਕਾਰ ਸੀ ਬੱਸ ਅੱਡੇ ਦੇ ਪਿਛਵਾੜੇ ਵਾਲੇ ਸਿਵਿਆਂ ਵਿੱਚ। ਬਹੁਤ ਮੀਂਹ ਵਰ੍ਹਿਆ ਸੀ ਉਸ ਦਿਨ। ਸਭ ਭਿੱਜ ਗਏ ਸਨ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ।

ਇੱਕ ਨਿੱਕੇ ਜਹੇ ਬਾਲਕੇ ਨੇ ਸਿਵਿਆਂ ਚ ਅੱਪੜ ਕੇ ਬੁੱਕਲ ਵਾਲੀ ਲੇਈ ਲਾਹੀ ਤੇ ਉਸਤਾਦ ਜੀ ਤੇ ਪਾ ਦਿੱਤੀ। ਉਹ ਬਾਲਕਾ ਅੱਜ ਦਾ ਲਿਖਾਰੀ ਨਿੰਦਰ ਘੁਗਿਆਣਵੀ ਸੀ ਜੋ ਕਦੇ 1987 ਚ ਸੰਗੀਤ ਸਿੱਖਣ ਆਇਆ ਸੀ ਉਸਤਾਦ ਜੀ ਕੋਲ। ਆਖ਼ਰੀ ਸਾਗਿਰਦ ਸੀ ਉਹ।

ਅੱਜ ਬਹੁਤ ਕਿਝ ਚੇਤੇ ਆ ਰਿਹੈ। ਉਹ ਕਦੇ ਫਿਰ ਸਹੀ।

ਵਿਕੀਪੀਡੀਆ ਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਅੰਕਿਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵਾਲੀ ਟੈਕਸਟ ਵਰਤ ਕੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਉਸਤਾਦ ਯਮਲਾ ਜੱਟ ਨਾਲ ਮਿਲਾ ਰਿਹਾਂ।

ਲਾਲ ਚੰਦ ਨੇ ਆਖਿਆ ਤਾਂ ਦਰਦੀ ਨੂੰ ਉਸ ਉੱਤੇ ਤਰਸ ਆ ਗਿਆ। ਉਸਨੇ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੇ ਬਾਗ ਵਿੱਚ ਮਾਲੀ ਰੱਖ ਲਿਆ ਤੇ ਝੁੱਗੀ ਪਾ ਦਿੱਤੀ। ਪਰਿਵਾਰ ਵੀ ਨਾਲ ਰਹਿਣ ਲੱਗ ਪਿਆ, ਸਵੇਰੇ ਉਠ ਕੇ ਖੂਹ ਜੋੜਦਾ। ਜੁਆਕਾਂ ਨੂੰ ਉਠਕੇ ਨੁਹਾਉਂਦਾ। ਫਿਰ ਫੁੱਲ ਤੋੜਦਾ, ਹਾਰ ਪਰੋਦਾ ਤੇ ਕਿਤਾਬਾਂ ਵਾਲੇ ਚੌੜੇ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿੱਚ ਵੇਚਣ ਜਾਂਦਾ। ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਚੱਲਣ ਲੱਗਿਆ। ਇੱਕ ਦਿਨ, ਰਾਤ ਨੂੰ ਝੁੱਗੀ ਵਿੱਚ ਬੈਠਾ ਸਾਰੰਗੀ ਵਜਾਕੇ ਗਾਉਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਤਾਂ ਦਰਦੀ ਦੇ ਸਪੁੱਤਰ ਗੁਣਵੰਤ ਸਿੰਘ ਦੂਆ ਨੇ ਸੁਣ ਲਿਆ, “ ਪਾਪਾ ਜੀ, ਦੇਖੋ ਮਾਲੀ ਆਪਣਾ ਕਿੰਨਾ ਸੋਹਣਾ ਗਾਂਦਾ ਪਿਆ ਐ। ਨਾਲ-ਨਾਲ ਕੋਈ ਸਾਜ਼ ਵੀ ਵਜਾਏ, ਪਤਾ ਨੀ ਕੀ ਏ।” ਦਰਦੀ ਸੁਣਕੇ ਦੰਗ ਰਹਿ ਗਿਆ ਤੇ ਦੂਸਰੇ ਦਿਨ ਹੀ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਬਰਸੀ ਸੀ, ਉੱਥੇ ਦਰਦੀ ਲਾਲ ਚੰਦ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਲੈ ਗਿਆ ਤੇ ਲਾਲ ਚੰਦ ਨੇ ਹਾਸ਼ਮ ਦੀ ਸੱਸੀ ਗਾਈ। ਫਿਰ ਦਰਦੀ ਨੇ ਲਾਲ ਚੰਦ ਨੂੰ ਇੱਕ ਧਾਰਮਿਕ ਗੀਤ ਚੇਤੇ ਕਰਵਾਇਆ, ਕਿਉਂਕਿ ਕੋਰਾ ਅਨਪੜ੍ਹ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਆਪ ਲਿਖ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਕਦਾ। ਗੀਤ ਸੀ: “ ਕੋਮਲ ਜਾਨਾਂ ਸ਼ਹਿਨਸ਼ਾਹ ਦੀਆਂ, ਹੱਥ ਬੇਦਰਦਾਂ ਦੇ ਆਈਆਂ।” ਪਟਿਆਲੇ ਮਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਕੌਰ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਕਵੀ-ਦਰਬਾਰ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਲੈ ਗਿਆ। ਜਦ ਲਾਲ ਚੰਦ ਨੇ ਗਾਇਆ ਸੰਗਤਾਂ ਉੱਤੇ ਇੱਕ ਜਾਦੂ ਫੈਲ ਗਿਆ। ਬਾਵਾ ਬੁੱਧ ਸਿੰਘ ਕਵੀ ਦਰਬਾਰ ਦੇ ਇੰਚਾਰਜ ਸਨ, ਉਹਨਾਂ 35 ਰੁਪਈਏ ਦੇ ਦਿੱਤੇ। ਲਾਲ ਚੰਦ ਏਡੀ ਵੱਡੀ ਰਕਮ ਪਾ ਕੇ ਬਾਗੋਬਾਗ ਸੀ। ਇਹਨਾਂ ਹੀ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਦਰਦੀ ਜੀ ਨੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸ਼ਾਇਰ ਸੁੰਦਰ ਦਾਸ ਆਸੀ ਨਾਲ ਮੇਲ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਲਾਲ ਚੰਦ ਨੇ ਆਪਣਾ ਕਾਵਿ-ਗੁਰੂ ਧਾਰ ਲਿਆ। ਲਾਲ ਚੰਦ ਆਸੀ ਕੋਲ ਕਵਿਤਾ ਸਿੱਖਣ ਜਾਂਦੇ। ਹੋਰ ਸਾਗਿਰਦ ਵੀ ਆਉਂਦੇ ਸਨ, ਉਹ ਕੁਝ ਪੜ੍ਹੇ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਆਸੀ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸਬਕ ਆਪੋ-ਆਪਣੀਆਂ ਕਾਪੀਆਂ ਉੱਪਰ ਲਿਖ ਲਿਜਾਂਦੇ, ਅਨਪੜ੍ਹ ਲਾਲ ਚੰਦ ਏਧਰ-ਉਧਰ ਤਕਦਾ ਰਹਿੰਦਾ। ਗੋਲ-ਮਟੋਲ ਚਿਹਰਾ ਭੋਲਾ-ਭਾਲਾ। ਆਸੀ ਛੇੜਦਾ, “ ਉਏ ਤੂੰ ਤਾਂ ਬਿਲਕੁਲ ਯਮੁਲਾ ਈ ਏ...ਯਮੁਲਾ ਜੱਟ।” ਤੇ ਬਸ ਉਸੇ ਦਿਨ ਤੋਂ ਉਹ ਲਾਲ ਚੰਦ ਯਮਲਾ ਜੱਟ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਹ ਵੀ ਚੇਤੇ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਯਮਲਾ ਜੱਟ ਨੇ ਉੜਾ ਐੜਾ ਦਰਦੀ ਜੀ ਦੀ ਜੀਵਨ ਸਾਥਣ ਪ੍ਰੋ: ਤੇਜ ਕੌਰ ਦਰਦੀ ਤੋਂ ਸਿੱਖਿਆ।

ਜਦੋਂ ਯਮਲਾ ਜੱਟ ਨੇ ਆਕਾਸ਼ਵਾਣੀ ਤੋਂ ਗਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਉਸਦੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧੀ ਦੇਸ਼ ਭਰ ਵਿੱਚ ਫੈਲ ਗਈ। ਐਚ. ਐਮ. ਵੀ. ਕੰਪਨੀ ਵਿੱਚ ਤੂੰਬੀ ਉੱਤੇ ਗਾਉਣ ਵਾਲਾ ਪਹਿਲਾ ਕਲਾਕਾਰ ਲਾਲ ਚੰਦ ਯਮਲਾ ਜੱਟ ਹੀ ਸੀ। ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਕੰਪਨੀ ਉਹਦੇ ਗੀਤ ਰਿਕਾਰਡ ਕਰਦੀ ਗਈ, ਉਹ ਦਿਨੋਂ-ਦਿਨ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਜੁਬਾਨ ‘ਤੇ ਚੜ੍ਹਦੇ ਗਏ। ਉਸਦੇ ਬਹੁ-ਪ੍ਰਚੱਲਿਤ ਗੀਤਾਂ ਵਿੱਚ :- ਤੇਰੇ ਨੀ ਕਰਾਰਾਂ ਮੈਨੂੰ ਪੱਟਿਆ - ਸਤਿਗੁਰ ਨਾਨਕ ਤੇਰੀ ਲੀਲਾ ਨਿਆਰੀ ਏ - ਮੈਂ ਤੇਰੀ ਤੂੰ ਮੇਰਾ - ਜਵਾਨੀ ਮੇਰੀ ਰਾਂਗਲੀ - ਲੈ ਦੇ ਚਰਖਾ ਸ਼ੀਸ਼ਿਆਂ ਵਾਲਾ - ਸਤਿਗੁਰ ਨਾਨਕ ਆ ਜਾ - ਜੰਗਲ ਦੇ ਵਿੱਚ ਖੁਹਾਂ ਲੁਆਏ, ਉੱਤੇ ਪੁਆ ਦੇ ਡੋਲ - ਸਖੀਆ ਨਾਮ ਸਾਈਂ ਦਾ ਬੋਲ - ਕਣਕਾਂ ਜੰਮੀਆਂ ਗਿੱਠ-ਗਿੱਠ ਲੰਮੀਆਂ - ਫੁੱਲਾ ਮਹਿਕ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲ - ਸੰਭਲ-ਸੰਭਲ ਕੇ ਚੱਲ ਮੁਟਿਆਰੇ ਲਾਲ ਚੰਦ ਨੇ ਆਪਣੇ ਲਿਖੇ ਹੋਏ ਗੀਤ ਹੀ ਗਾਏ ਜਾਂ ਲੋਕ-ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਲੋਕ-ਗਾਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਗਾਇਆ। ਲਾਲ ਚੰਦ ਅਨਪੜ੍ਹ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਗੀਤ ਆਪਣੇ ਸਾਗਿਰਦ ਤੋਂ ਲਿਖਵਾ ਲੈਂਦਾ ਤੇ ਫਿਰ ਮੂੰਹ ਜੁਬਾਨੀ ਯਾਦ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਸੀ।

ਤੂੰਬੀ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਬਾਬੇ ਲਾਲ ਚੰਦ ਦਾ ਕਥਨ ਸੀ ਕਿ, “ ਮੈਂ ਇੱਕ ਤਾਰ ਉੱਤੇ ਸੱਤ ਸੂਰਾਂ ਜਗਾਣ ਦਾ ਤਜਰਬਾ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਸਾਜ਼ ਚੁੱਕਣੇ ਆਏ ਸਨ। ਉਹਨੀਂ ਦਿਨੀਂ ਜਦ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਉੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਸਾਂ, ਲੰਮੇ ਪੈਂਡੇ, ਕੱਚੇ ਰਾਹ, ਤੁਰਕੇ ਜਾਂਦੇ ਸਾਂ, ਆਣ-ਜਾਣ ਦੇ ਸਾਧਨ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਸਾਜ਼ ਭਾਰੀ ਹੁੰਦੇ, ਪਿੱਠਾਂ ਉੱਤੇ ਲਮਕਾ ਕੇ ਲਿਜਾਂਦੇ ਸਾਂ ਤਾਂ ਲਾਗੇ ਲੱਗ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਤੂੰਬੀ ਹਲਕਾ ਤੇ ਹੌਲਾ-ਫੁੱਲ ਸਾਜ਼ ਏ। ਮੈਨੂੰ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਏ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਤੂੰਬੀ ਦਾ ਜਨਮਦਾਤਾ ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਏ। ਮੈਂ ਏਸ ਤੂੰਬੀ ਉੱਤੇ ਸਾਫ-ਸੁਥਰੇ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਸਿੱਖਿਆ ਵਾਲੇ ਗੀਤ ਗਾਏ ਹਨ, ਪਰ ਕੁਝ ਲੋਕ ਇਸ ਤੂੰਬੀ ਉੱਤੇ ਲੱਚਰ ਕਿਸਮ ਦੇ ਗੀਤ ਗਾ ਕੇ ਇਸ ਸਾਜ਼ ਦਾ ਗਲਤ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਜਿਸਦਾ ਮੈਨੂੰ ਦੁੱਖ ਵੀ ਹੈ।” ਲਾਲ ਚੰਦ ਯਮਲਾ ਜੱਟ ਜੀ ਨੇ ਗਾਇਕਾ ਮਹਿੰਦਰਜੀਤ ਕੌਰ ਸੇਖੋਂ ਨਾਲ ਕੁਝ ਦੇਗਾਣੇ ਵੀ ਰਿਕਾਰਡ ਕਰਵਾਏ, ਜੋ ਬੱਚੇ ਬੱਚੇ ਦੀ ਜੁਬਾਨ ‘ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਗਏ:- ਜਗਤ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਤੂੰ ਭਗਤੇ ਕਰ ਲੈ - ਦੇ ਤਾਰਾ ਵੱਜਦਾ ਵੇ ਰਾਂਝਣਾ ਨੂਰ ਮਹਿਲ ਦੀ ਮੇਰੀ, ਆਦਿ ਲਾਲ ਚੰਦ ਯਮਲਾ ਜੱਟ ਜੀ ਨੂੰ ਕਈ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਤੇ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪੁਰਸਕਾਰ ਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ। ਉਹ ਆਪਣੀ ਕਲਾ ਦੇ ਜੌਹਰ ਵਿਖਾਉਣ ਕੈਨੇਡਾ, ਇੰਗਲੈਂਡ ਆਦਿ ਕਈ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਗਏ।

[9:32 AM, 12/20/2023] News Reporter: ਉਸ ਦੇ ਕੁਝ ਯਾਦਗਾਰੀ ਗੀਤ ਅੱਜ ਵੀ ਟੈਲੀਵੀਯਨ, ਰੇਡੀਓ ਤੇ ਯੂ ਟਿਊਬ ਆਦਿ ਤੇ ਸੁਣਾਈ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

‘ਸਤਿਗੁਰ ਨਾਨਕ ਤੇਰੀ ਲੀਲਾ ਨਿਆਰੀ ਏ,
ਨੀਝਾਂ ਲਾ ਲਾ ਤੱਕਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਸਾਰੀ ਏ।
‘ਜੰਗਲ ਦੇ ਵਿੱਚ ਖੁਹਾ ਲੁਆ ਦੇ,
ਉੱਤੇ ਲੁਆ ਦੇ ਡੋਲ,
ਸਖੀਆਂ ਨਾਮ ਸਾਈਂ ਦਾ ਬੋਲ’,

‘ਤੇਰੇ ਨੀ ਕਰਾਰਾਂ ਮੈਨੂੰ ਪੱਟਿਆ,
ਦੱਸ ਮੈਂ ਕੀ ਜਹਾਨ ਵਿੱਚੋਂ ਖੱਟਿਆ’,

‘ਖੇਡਣ ਦੇ ਦਿਨ ਚਾਰ
ਜਵਾਨੀ ਫੇਰ ਨੂੰ ਆਉਣੀ’,

‘ਯਮਲਿਆ ਕੀ ਲੈਣਾ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਕਰਕੇ ਪਿਆਰ’,

‘ਤਾਰਾ ਵੱਜਦਾ ਵੇ ਰਾਂਝਣਾ ਨੂਰ ਮਹਿਲ ਦੀ ਮੇਰੀ’,

‘ਡੋਲੀ ਚੜ੍ਹਦਿਆਂ ਮਾਰੀਆਂ ਹੀਰ ਚੀਕਾਂ’
ਉਹ ਕਈ ਪੁਰਸਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਸਨਮਾਨੇ ਗਏ ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਪੰਡਤ ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਨਹਿਰੂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਗੋਲਡ ਮੈਡਲ 1956 ਵਿੱਚ 1989 ਵਿੱਚ ਨੈਸ਼ਨਲ ਅਕੈਡਮੀ ਡਾਂਸ ਤੇ ਡਰਾਮਾ ਦੁਆਰਾ ਲਾਈਫ ਟਾਈਮ ਅਚੀਵਮੈਂਟ ਅਵਾਰਡ

ਲਾਲ ਚੰਦ ਯਮਲਾ ਜੱਟ ਦੇ ਪੰਜ ਪੁੱਤਰ ਹੋਏ। ਕਰਤਾਰ ਚੰਦ, ਜਸਵਿੰਦਰ ਯਮਲਾ ਜਸਦੇਵ ਯਮਲਾ, ਜਗਦੀਸ਼ ਯਮਲਾ ਤੇ ਜਗਵਿੰਦਰ ਕੁਮਾਰ ਸਭ ਸੁਰਗਵਾਸ ਹੋ ਚੁਕੇ ਨੇ। ਸੰਤੋਸ਼ ਰਾਣੀ ਤੇ ਸਰੂਪ ਰਾਣੀ ਦੇ ਧੀਆਂ ਨੇ। ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦੀ ਸੰਗੀਤ ਪ੍ਰੰਪਰਾ ਨੂੰ ਜਸਦੇਵ ਯਮਲਾ ਦੀ ਸੁਪਤਨੀ ਸਰਬਜੀਤ ਕੌਰ ਅਤੇ ਕਰਤਾਰ ਚੰਦ ਦਾ ਸਪੁੱਤਰ ਸੁਰੇਸ਼ ਯਮਲਾ ਤੇ ਵਿਜੈ ਯਮਲਾ ਜੱਟ ਅੱਗੇ ਤੋਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਨਰਿੰਦਰ ਬੀਬਾ, ਜਗਤ ਸਿੰਘ ਜੱਗਾ, ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰੀ, ਜਾਗੀਰ ਸਿੰਘ ਤਾਲਿਬ, ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ ਦੱਤ, ਕਸ਼ਮੀਰ ਸਿੰਘ ਸੰਭੂ, ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ ਗਾਜ਼ੀਨੰਗਲ, ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਭੋਲਾ, ਦਲਬੀਰ ਨਸ਼ਈ, ਜਸਬੀਰ ਖੁਸ਼ਦਿਲ, ਸਵਰਨ ਆਪਣਾ, ਦੇਵਿੰਦਰ ਧਾਰੀਆ ਤੇ ਨਿੰਦਰ ਘੁਗਿਆਣਵੀ ਆਦਿ ਯਮਲਾ ਜੀ ਦੇ ਅਨੇਕਾਂ ਜੀ ਸਾਗਿਰਦ ਹੋਏ ਹਨ।

ਅੰਤਿਮ ਵੇਲੇ ਇੱਕ ਰਾਤ ਲਾਲ ਚੰਦ ਯਮਲਾ ਜੱਟ ਆਪਣੇ ਘਰ ਵਿਖੇ ਫਰਸ਼ ‘ਤੇ ਪੈਰ ਤਿਲੁਕ ਜਾਣ ਕਾਰਨ ਡਿੱਗ ਪਏ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚੂਲੇ ਉੱਪਰ ਸਖ਼ਤ ਸੱਟ ਲੱਗ ਗਈ, ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸਿਹਤ ਦਿਨੋਂ-ਦਿਨ ਮਾੜੀ ਹੁੰਦੀ ਗਈ।

ਉਸ ਸਮੇਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਗਵਰਨਰ ਸ੍ਰੀ ਸੁਰਿੰਦਰ ਨਾਥ ਲੁਧਿਆਣਾ ਆਏ ਹੋਏ ਸਨ। ਲੁਧਿਆਣਾ ਦੇ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਸ: ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਚੰਨੀ ਨੂੰ ਮੈਂ ਤੇ ਸਤਿਬੀਰ ਸਿੰਘ ਪੱਤਰਕਾਰ ਪੰਜਾਬੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ ਨੇ ਡੀ ਪੀ ਆਰ ਓ ਲੁਧਿਆਣਾ ਸ: ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਸੇਢੀ ਰਾਹੀਂ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਸਤਾਦ ਜੀ ਦੀ ਖ਼ਬਰ ਸਾਰ ਲੈਣ ਲਈ ਗਵਰਨਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦੈ। ਉਹ ਬੇਨਤੀ ਪਰਵਾਨ ਹੋ ਗਈ। ਗਵਰਨਰੀ ਰਾਜ ਸੀ ਤੇ ਹਾਲਾਤ ਵੀ ਬਹੁਤ ਕਸ਼ੀਦਗੀ ਵਾਲੇ ਸਨ। ਪਬਲਿਕ ਚੋਂ ਸਿਰਫ਼ ਮੈਂ ਤੇ ਸਤਿਬੀਰ ਹੀ ਸਾਂ ਉਥੇ ਜਾਂ ਡੀ ਸੀ ਤੇ ਡੀ ਪੀ ਆਰ ਓ ਸਨ। ਦੂਰਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਰੀਪੋਰਟਰ ਜਗਮੋਹਨ ਕੰਬੋਜ ਨੇ ਇਸ ਪਲ ਦੀ ਫਿਲਮ ਬਣਾ ਕੇ ਟੀ ਵੀ ਤੇ ਚਲਾਈ। ਗਵਰਨਰ ਪੰਜਾਬ ਸੁਰਿੰਦਰ ਨਾਥ ਜੀ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਡੇਰੇ ਜਾ ਕੇ ਹਾਲ-ਚਾਲ ਵੀ ਪੁੱਛਿਆ ਤੇ ਗਿਆਰਾਂ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਦੀ ਦਰਸ਼ਨ ਭੇਟਾ ਵੀ ਭੇਟ ਕੀਤੀ। ਗਵਰਨਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਲਈ ਕੀ ਕਰ ਸਕਦਾਂ? ਉਸਤਾਦ ਜੀ ਬੋਲੇ, ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਕੀ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹੋ, ਮੇਰੇ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਅਮਨ ਚੈਨ ਦੇ ਦਿਉ। ਗਵਰਨਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਇੱਛਾ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੂੰਬੀ ਟੁਣਕਾਈ ਤੇ ਗੀਤ ਵੀ ਸੁਣਾਇਆ। ਮੈਨੂੰ ਯਾਦ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਕਰਤਾਰ ਨੇ ਮੇਜ਼ ਦੀ ਥਾਪ ਤੇ ਤਾਲ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

1947 ਵਿੱਚ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਵੰਡ ਹੋ ਗਈ। ਲਾਲ ਚੰਦ ਆਪਣੇ ਸਮੁੱਚੇ ਪਰਿਵਾਰ ਸਮੇਤ ਏਧਰ ਆ ਗਿਆ। ਕੁਝ ਦਿਨ ਜਲੰਧਰ ਗੁਜ਼ਾਰੇ ਤੇ ਫਿਰ ਲੁਧਿਆਣੇ ਆਣ ਡੇਰਾ ਲਗਾਇਆ। ਕਦੇ ਜੋਧੇਵਾਲ ਬਸਤੀ ਕਦੇ ਨੌਲੱਖਾ ਬਾਗ ਚ ਫੁੱਲ ਬੀਜਣ ਦੀ ਖੇਤੀ ਕੀਤੀ। ਅਖੀਰ ਜਵਾਹਰ ਨਗਰ ਕੈਂਪ ਵਿੱਚ ਆ ਵੱਸੇ। ਉਧਰੋਂ ਆਏ ਸ਼ਰਨਾਰਥੀਆਂ ਲਈ ਇਥੇ ਕੈਂਪ ਸੀ। ਪਿੱਛੋਂ ਜਵਾਹਰ ਨਗਰ ਵਜੋਂ ਆਬਾਦ ਹੋਇਆ ਇਹ ਨਗਰ। ਲਾਲ ਚੰਦ ਨੇ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਇੱਥੇ ਹੀ ਕੱਢੀ। ਦੇਸ਼-ਵੰਡ ਕਾਰਨ ਉੱਥਲ-ਪੁੱਥਲ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ, ਲਾਲ ਚੰਦ ਨੂੰ ਕੋਈ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲੱਭ ਰਿਹਾ। ਇੱਕ ਦਿਨ ਉਹ ਸਟੇਜੀ ਕਵੀ ਰਾਮ ਨਰੈਣ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ ਆਇਆ, ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ, “ ਜਨਾਬ ਉਧਰੋਂ ਉੱਜੜ ਕੇ ਆਏ ਆਂ। ਕੋਈ ਕੰਮ-ਕਾਰ ਨਹੀਂ। ਕਿਰਪਾ ਕਰੋ, ਕਿਧਰੇ ਕੰਮ ਦਿਲਵਾ ਦਿਓ।” ਦਰਦੀ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, “ ਕੀ ਕੰਮ ਕਰੋਗਾ? ” “ ਜਿੱਥੇ ਮਰਜ਼ੀ ਲਾਓ, ਰੋਟੀ ਦਾ ਸੁਆਲ ਏ ” ,